

Quintæ objectioni fit satis.

16. *De modo permissionis peccati quorundam sententia.* — In qua objectione multa involvuntur, quæ explicanda sunt, et singulatim expedienda. Dicunt ergo aliqui, quoad infallibilem consecutionem, tam necessario sequi peccatum esse futurum, si Deus decrevit negare auxilium efficax ad vitandum illud, sicut sequitur, posita ejus præfinitione, seu prædeterminatione. Cumque hi auctores ponant permissionem peccati in negatione hujusmodi auxilii efficacis, hinc concludunt, ex voluntate permittendi peccatum, illud sequi infallibiliter, non ratione præscientiæ conditionatæ, quam hi auctores, vel non agnoscunt, vel illius mentionem non faciunt, sed ex vi talis voluntatis permissivæ. Imo aiunt, in hac voluntate negandi efficax auxilium, infallibiliter cognosci creatam voluntatem esse lapsuram. Quod si interrogas quodnam sit illud auxilium efficax, ex cujus negatione sequitur infallibiliter peccatum, respondent esse efficacem Dei motionem, qua Deus creatam voluntatem prædeterminat efficaciter ad bene operandum in materia virtutis; quam cum Deus negat, voluntas creata infallibiliter deficit et peccat. Hæc vero doctrina nec sibi constans nec veritati consona videtur (Bannez, 1 part., quæst. 14, art. 5, dub. 1, per totum, præsertim post. 4 conc., arg. 2, cum solutione).

17. *Prædicta sententia improbat.* — *Occurritur responsioni.* — Quod sic ostendo, nam vel hi auctores ad efficiendum bonum actum liberum, et moralem, et ordinis naturalis, requirunt prædeterminationem efficacem Dei (vel, ut alii loquuntur, physicam), ex vi subordinationis voluntatis nostræ, ut causa secunda est, ad Deum, ut causam primam; vel ex aliquo speciali titulo et motivo. Si primum dicant, necesse est fateantur eandem prædeterminationem requiri ad efficiendos actus malos; nisi dicant voluntatem nostram efficere malos actus sine dependentia et subordinatione ad Deum, ut causam primam; quod non dicent, cum erroneum sit; ergo ex sola voluntate qua Deus decrevit non determinare voluntatem hominis ad actum bonum, non potest infallibiliter sequi, quod voluntas humana determinabitur ad actum malum; quia existente illa negatione, non potest ipsa sic determinari ad actum malum, nisi prædeterminetur: potest autem non prædetermi-

nari ad malum, etiamsi non prædeterminetur ad bonum; quia utrumque Deo liberum est. Quod si forte dicant, licet de potentia absoluta hoc sit possibile, tamen ex communi lege providentiæ non ita relinqui humanam voluntatem suspensam; sed hoc ipso quod non prædeterminatur ad bonum, prædeterminari ad malum, si ita (inquam) respondeant, non occultent sententiam, sed dicant aperte cognosci peccatum futurum in ea voluntate, qua Deus voluit prædeterminare voluntatem hominis ad actum malum, saltem pro materiali, et in materiali sic futuro ex vi talis prædeterminationis cognosci formale. Quam vero hoc falsum sit, satis constat ex dictis in superioribus. Unde Sancti Patres nunquam dicunt peccatum futurum prius cadere in voluntatem Dei, quam in præscientiam, sed potius e converso, ut patet ex Augustino, de Prædestin. et grat., capit. 6, et tract. 53 in Joannem, et ex aliis supra adductis. Deinde non est cur hi auctores in hoc constituent differentiam inter actum bonum et malum; sed, pari ratione, dicere debent Deum cognoscere actum bonum futurum, hoc ipso quod statuit non prædeterminare voluntatem humanam ad actum malum; quia ex communi et stabili lege providentiæ etiam sequetur, prædeterminaturum illam ad bonum, quia non relinquet illam suspensam.

Quot absurda oriuntur ex sententia asserente prædeterminationem physicam ad bonos actus, ad malos negante. — Si autem dicant prædeterminationem physicam requiri ad actus bonos, et non ad malos, ideoque non ex generali influentia primæ causæ esse necessariam, sequuntur alia absurda ex illorum sententia. Primum, quod explicare non possunt quid sit illud, propter quod illa prædeterminatio est in talibus actibus specialiter necessaria; agimus enim de actibus moralibus proportionatis naturæ, nam hi sufficienter regulariter ad vitandum peccatum commissionis; at vero sola moralis bonitas non est sufficiens ratio hujus necessitatis, cum sit proportionata et connaturalis voluntati. Unde sequitur secundum incommodum, nimirum, hominem non posse operari aliquem actum bonum moraliter cum communi influentia primæ causæ, quam sententiam ipsi in Gregorio Arim. vehementer damnant, et certe falsa est; præsertim cum idem dicendum consequenter sit de homine in statu integræ naturæ; quia ipsi absolute eam conditionem attribuunt voluntati humanæ, imo videntur

plane loqui de omni voluntate creata: nam illo modo sentiunt cognosci potuisse peccatum angelorum et Adæ. Tertium et magnum inconveniens est, quia sequitur voluntatem humanam, suæ naturæ et efficacitati relictam, cum generali influentia primæ causæ, esse ex se determinatam ad operandum actum malum, quod videtur dogma Manichæorum et Lutheranorum. Sequela patet, quia illa voluntas sibi relicta cum communi influentia, in omnibus actibus infallibiliter operatur malum. Quæ igitur major determinatio ad malum excogitari potest? Imo hoc etiam sequitur ex illorum doctrina; dicunt enim (et recte) non posse effectum futurum cognosci in causa proxima, nisi sit prædeterminata, et non impedita. Et adjungunt actum malum cognosci futurum in voluntate, hoc ipso quod a Deo non prædeterminatur ad bonum; ergo necesse est fateantur illam ex se, et secluso extrinseco agente, esse determinatam ad actum malum. Nec refert distinguere de actu malo pro materiali, vel pro formali, cum hæc sint inseparabilia ab actu morali, de quo loquimur.

18. *Permissio non infallibiliter peccatum infert, si divinam solum spectemus voluntatem.* *Secus si conditionatam simul præscientiam includamus.* — Dicendum igitur imprimis est, ex vi permissionis peccati non esse infallibile, futurum esse peccatum, si solam voluntatem Dei spectemus, ut sæpe in superioribus dictum est ex doctrina divi Thomæ et Scoti, et ex terminis est fere evidens, et ex rationibus proxime factis. Supposita tamen scientia conditionata, qua Deus novit quod facturus sit homo in qualibet occasione constitutus, adjuncta permissione, evidenter cognoscitur quid ille homo facturus sit. Solet autem nomen permissionis frequentius in hac acceptione sumi; tunc enim dicitur Deus permittere hominem labi, quando prævidens quod, si in tali occasione constituatur, et tentari permittatur, et cum talibus auxiliis relinquatur, sine dubio deficient, nihilominus eum sic constituit et permittit; et ideo dici solet effectum permissum esse infallibilem, non tamen ex vi solius permissionis, ut dictum est.

19. *Corollarium.* — *Discrimen inter voluntatem præfinitivam et permissivam mali actus.* — Atque hinc ulterius colligitur, nec physice nec moraliter æquivalere illa duo, scilicet, vel le efficaciter vel prædefinire actum peccati, et permittere illum, etiam cum præscientia in-

fallibili quod sit committendum peccatum, si permittatur. Quia per voluntatem prædefinientem est directe volitus actus peccati; et cum sit volitus in particulari, et cum omnibus conditionibus moralibus, cum quibus efficiendus est, ibi est virtute volita malitia, quæ ab illo actu est inseparabilis, ratione cujus actus ipse, etiam ut talis actus moralis est, est pravum objectum, et indignum quod in directam Dei voluntatem cadat. At vero per voluntatem permittendi, vel non impediendi peccatum, vel non dandi auxilium efficax, quo infallibiliter evitaretur, per hanc (inquam) voluntatem non est directe volitus actus peccati, sed ipsa permissio, et concursus generalis causæ primæ, ut in capite terfio exposuimus. Per hanc autem voluntatem, nec directe est volitus actus malus, ut per se constat, neque etiam indirecte; quia non tenetur Deus, nec pertinet ad ejus rectitudinem et bonitatem, omnia mala impedire, aut generalem concursum denegare ne fiant. Imo non solum in Deo, sed etiam in homine distinguuntur maxime illæ duæ voluntates, ut supra tactum est; possum enim ego non impedire interdum peccatum alterius hominis, etiamsi certo sciam futurum esse ut illud committat; non tamen possum directa voluntate velle ut in illud incidat. Respectu etiam ipsius malitiæ formalis peccati, est id evidentissimum. Potest enim Deus velle illam permittere, aut non impedire; non potest autem illam directe velle, quod revera esset amare illam. Denique, ut supra etiam dicebam, prior voluntas permittendi et concurrendi pertinet ad munus primæ causæ, et in objecto proximo non habet deformitatem, nec repugnantiam cum recta ratione; posterior vero neque ad munus primæ causæ necessaria est, neque habet objectum per se decens, aut consentaneum divinæ bonitati, et ideo in Deum cadere non potest.

20. *Quatenus complacet Deus in actu peccati, post prævisionem illius.* — Unde tandem concludo, non solum non præfinire Deum actus peccatorum, priusquam videat illos futuros, sed etiam, postquam illos prævidet, non habere voluntatem absolutam, qua in illis complacet simpliciter et absolute, sed solum quatenus ab ipso manant, et ad aliquod bonum efficiendum deservire possunt. Itaque, præviso futuro peccato, complacet Deus in eo concursu, quem ad illud præbet, quia juste et prudenter datum esse cognoscit. Complacet interdum in bono effectum, quem ex tali actu

oriri contingit. Complacet in justa ordinatione, qua talem actum ordinat ad manifestationem justitiæ suæ. Ac denique placet illi, si quid utilitatis ex tali actu elicere potest ad alios honestos fines. De actu vero ipso, ut est emanatio a voluntate humana, simpliciter non complacet, nec absolute vult fieri, sed tantum sub illa imbibita conditione, si ipsa humana voluntas sese determinaverit; non vult enim illam impedire, sed potius cum illa concurrere.

CAPUT VI.

DEUM NON PRÆDETERMINARE PHYSICE HOMINUM VOLUNTATES AD ACTUS BONOS MORALES ORDINIS NATURALIS.

1. *Prior sententia affirmans proponitur.*—*Cumel., in 1 p., q. 19, art. 3, disp. unic., conclus. 3, q. 23, a. 3, dub. 2, c. 3.*—De actibus humanæ voluntatis moraliter bonis, et ad ordinem naturæ pertinentibus nihil oporteret in particulari dicere, nisi necessarium esset varias auctorum sententias, rationes et censuras expendere, ut veritas magis elucescat. Qui ergo docuerunt prædeterminare Deum voluntatem hominis efficaci prædeterminatione ad actus malos pro materiali, mirum non est quod de bonis idem dicant; id enim est necessario consequens, ut per se est evidens. Non desunt tamen Theologi, qui, cum de actibus malis temerarium ac impium censeant dicere, Deum ad illos prædeterminare dicto modo voluntatem nostram etiam quoad materiale, nihilominus doceant, Deum nos prædeterminare physice ad omnes actus moraliter bonos. Qui non loquuntur solum de præfinitione immanente, seu præordinativa Dei, de qua dicemus capite sequenti, sed de prædeterminatione transeunte in voluntatem nostram, et efficaciter ac physice applicante illam; imo omnes harum prædeterminationum et prædefinitionum defensores inter has duas nihil distinguunt, et hanc posteriorem ex illa priori sequi existimant. Hanc denique prædeterminationem auctor quidam, ad morales actus bonos et naturales ita existimat esse necessariam, ut sine illa neget voluntatem nostram illos efficere posse, vel saltem asserat infallibile esse illos non effecturam; idque tam certum esse dicit, ut contrarium, temerarium et errori proximum vocet, et in eos invehatur qui id docent, dicens decipere plebem, sibi que sapientes videri, quasi ex arro-

gantia sua novam doctrinam introducant. Idemque auctor oppositam sententiam dolendam, et viro Catholico indignam asserit. Hæc refero, non ut huic verborum acerbitati similibus verbis respondeam; id enim neque necessarium neque opportunum judico: primo quidem ac præcipue, ut ne indirecte quidem a Summi Pontificis voluntate nobis insinuata discrepare videar; tum etiam ut dicendi ac disputandi modestiam religiosi viris dignam pro viribus observem; tum denique, quia speramus fore ut ipsa veritas, quam sincere inquirimus, pro nobis respondeat. Refero igitur hujus auctoris sententiam, ne aliqui fortasse hujusmodi exaggerationibus et dicendi libertate terreantur; sed pacate conspiciant qua auctoritate talis sententia et censura confirmetur, quodve Scripturæ testimonium, quæ Conciliorum definitio, aut Sanctorum Patrum traditio, quæ Theologorum antiquorum auctoritas, aut denique quæ efficax ratio ex principiis fidei petita in ejus probationem afferatur. Quod si sententiam illam, his omnibus destitutam, contrariam vero illis fere principiis omnibus, ac locis Theologicis viderint non parum fundatam, intelligent sane auctorem hunc, affectu potius quam ratione ductum fuisse. Sed ad causam redeamus.

2. Ego sane nihil novi habeo, quo demonstrarem Deum non prædeterminare voluntates nostras ad hos actus morales bonos et naturales, quia in eis non est ulla specialis repugnantia, præter eam quam ostendimus esse in actibus liberis ex communi et generali ratione illorum. In quo video esse discrimen inter actus bonos et malos, quod in malis repugnat prædeterminatio divina, non solum quia liberi sunt, sed etiam quia mali sunt; bonis autem non repugnat quia boni sunt; hac enim ratione optime possunt in divinam voluntatem absolutam et efficacem cadere; repugnat tamen illis, quia liberi sunt, ut ostendi libro primo.

Contraria sententia probatur.

3. *Prædeterminatio ad actus bonos necessaria non est, eo quod boni sunt.*—Illud vero addendum et demonstrandum hoc loco est, vel contradictoria docere, aut in aliquo certo principio deficere, qui hanc prædeterminationem physicam existimant esse necessariam ad hos actus bonos, et negant eandem vel similem esse necessariam ad actus malos, prout actus reales sunt in tali specie reali constituti, quod in fine præcedentis capitis ex parte os-

tensum est, et nunc amplius declaratur. Quia vel necessitas hujus prædeterminationis physice in actibus bonis oritur ex generali subordinatione voluntatis creatæ ad primam causam, et generali influxu, seu concursu ejus, vel ex speciali ratione et bonitate talium actuum. Si hoc posterius dicatur, ruunt imprimis omnes rationes quibus hæc sententia fundatur; omnes enim sumuntur ex generali providentia, causalitate et influxu Dei, ut statim videbimus. Deinde sequitur ex prædicta sententia hanc prædeterminationem non requiri ad actus bonos, ut generalem concursum primæ causæ, sed ut speciale auxilium, sine quo fieri non possunt; incidunt ergo in opinionem Gregorii, quam aliis locis ipsimet damnant; scilicet, non posse fieri a nobis ullum actum moraliter bonum, sine speciali auxilio. Imo, plus multo asserunt quam Gregorius; ille enim solum requirit auxilium morale et excitans, ut statim dicam; hi vero requirunt auxilium physicum, efficacissimum et prædeterminans. Ad hæc nullam afferunt specialem rationem, ob quam hoc auxilium specialiter sit necessarium ad hos actus, eo quod boni sunt. Nam tota entitas talis actus, et tota bonitas ejus est proportionata virtuti activæ naturali voluntatis nostræ; ideo enim hi actus dicuntur esse ordinis naturalis, et proportionati naturæ; ideo etiam per eos acquiruntur habitus naturales, qui ad eos efficiendos in suo ordine sufficientiunt; in hoc denique differunt hi actus a supernaturalibus actibus, ut libro tertio dicemus; ergo ratione suæ speciei et bonitatis, non excedunt vim activam nostræ voluntatis, ut causæ proximæ et sufficientis in suo ordine; ergo ex hoc capite non requirunt speciale auxilium; reliqua autem omnia, excepta bonitate et specifica differentia, communia sunt his actibus cum actibus malis pro materiali; ergo vel ad hos etiam est illa prædeterminatio necessaria, vel non est ad illos.

4. *Neque ex generali influxu causæ primæ.*—Quod si alteram partem eligant, nimirum hoc auxilium esse necessarium ad bonos actus ex generali influxu causæ primæ, ergo vel necesse est, ut doceant generalem influxum causæ primæ non esse necessarium ad actus malos pro materiali, quod ipsimet erroris damnant contra Durandum, et merito; vel certe ut eandem prædeterminationem physicam ad actus malos requirant. Neque enim fingere possunt varietatem aliquam in modo influxus et concursus Dei, ut causa prima est

in ordine naturæ tantum, et ut physice concurrat cum libero arbitrio ad actus naturæ ordinis, ut ad quosdam dicatur necessaria simpliciter prævia applicatio et prædeterminatio efficax causæ primæ, et non in aliis; quia tam essentialiter et per se pendens est voluntas a Deo in actibus malis, sicut in bonis; et utrorumque habet Deus providentiam positivam; quia hæc tantum se extendit, quantum causalitas Dei. Unde ad utrosque concurrat non casu vel fortuito, sed ex certa scientia et providentia: ergo, si hæc omnia, et tota illa dependentia, et subordinatio, salvantur sine prævia illa applicatione in effectione actuum malorum, salvabitur etiam in effectione bonorum. Rursum voluntas prius natura quam se determinet ad actum malum, tam est indifferens ad illum, aut contrarium actum eliciendum, sicut est prius natura quam prædeterminetur ad actum bonum; ergo, si, non obstante illa indifferentia, non indiget tali prædeterminatione, ut se determinet ad actum malum, neque etiam ad actum bonum illa indigeat. Patet hæc ultima consequentia ex dictis, quia etiam ad actum bonum est indifferens perfecto modo, et cum sufficiente et proportionata virtute.

5. *Evasio, quæ excogitari poterat, rejicitur.*—Non video sane quid possint his rationibus respondere, nisi fortasse aliquam evasionem sic excogitent; nimirum, his rationibus optime probari, ex parte causæ secundæ, voluntatis videlicet humanæ, non esse necessariam simpliciter hanc prædeterminationem ad actus bonos; tamen ex parte Dei posse semper dari sine ullo inconvenienti: quia, ut ipsi putant, non pugnat cum libertate; et alioqui ex tali qualitate actuum non repugnat, ut nos fatemur, quia boni sunt; et ideo de facto voluit Deus hunc modum concursus tribuere, ut perfectiorem, et suæ perfectioni et bonitati magis convenientem, atque ita est hæc prædeterminatio necessaria ex ordinatione ac providentia divina, non ex absoluta necessitate ipsius causæ secundæ. Hæc evasio non est juxta sensum prædictorum auctorum, ut legenti facile patebit, et ex his quæ retuli, et rationibus eorum facile constabit; sed neque in se probabilis est. Primo quidem, quia id totum quod asserit, est gratis confictum, et sine ullo fundamento. Secundo, quia potius spectat ad perfectionem divinæ providentiæ, ut causas secundas suo modo connaturali agere sinat; ille autem modus prædeterminationis, et revera impedire videtur usum li-